

Hasselforsprofilen Sten-Ove Pettersson med stort kunnande om naturen var en hängiven fågelskådare. Här får vi ta del av hur hans fågelintresse väcktes.

Så föddes en fågelskådare

Den inledande, här beskrivna tilldragelsen skedde något av de första åren på 1940-talet. Jag är 7-8 år och deltar gärna i de sysslor som kan förekomma hemma på Gården i Norrhult – och de är förvisso inte få.

Det är försommarkväll, när den är som bäst. Dagen har varit varm och den varma luften syresätts nu av en fuktigare kvällsluft.

Jag ska följa med Far och stänga för korna. De ska få en ny betesfälla på Mellangärdet ner mot bäcken, eftersom det tidigare – Hemmagärdet är avbetat. Av någon anledning skedde den här typen av arbeten alltid på kvällen. Tydligt räknades det inte som ”riktigt” arbete och skulle därför göras på övertid.

Vi hade redan föregående kväll kört ut störar och taggtråd, så att allt material skulle vara på plats. Vi hade då utefter fällans ena långsida fått sällskap av en liten, orolig, knubbig och brokig fågel, som tydligt talade om att den inte ville ha sällskap av oss. Dju teck, teck, teck, teck lät den, medan den flyttade från kärntistel till kärntistel utefter dikeskanten. På min fråga vad det är för fågel svarade Far, att han såg den ofta i samband med slätterarbetet, men inte visste dess namn. Någon vanlig ”täckling” var det i alla fall inte. – Prata med Rune Olsson från Mullhyttan. Han är ju intresserad och kunnig på fågel, hade han hört sägas. – Förresten en konstig prick, som sysslade med sån´, var Fars slutkommentar.

Kanske order ”täckling” behöver en förklaring. Det var någon form av

samlingsnamn för alla småfåglar runt gården. Framst för pilfink och gråsparv men också för sångare och mesar av alla de slag. Svalorna var väl de enda som föll utanför ”täcklingsfamiljen”. Andra ”provinsiella” namn på fåglar var regnskrika för gröngöling, lerbena för ljungpipare, vindspov för storspov och ringsvala för tornsvala (tornseglare).

Tillbaka till betesfällan och stängslandet. Far och jag följer åkerrenen ner mot mossen. Från skogsremsan, som hindrar mossen att välla ut mot fälten, ligger som en ridå av fågelljud. Det är bofink och trastar, men framförallt sångare av skilda slag vi hör. Vi kan inte skilja ljuden åt, bara njuta av kören – och helheten. Ute från mossen hörs de ängsliga varningsropen från det storspovpar som häckar där ute. Förmodligen är det rävhonan från Hultagrytet, som påbörjat sin nattliga jakttur. Ljuden drar sig norrut och förstärks, när följet kommer in i vipornas revir utanför Mattssons hage, för att så småningom tona bort över Ljungstorpa-ängarna.

Far börjar med att rulla ut taggtråd utefter den dikeskant som skall bli fällans norra gräns. Han hinner bara ett 20-tal meter, när en liten fågel lyfter från dikeskanten. Far stannar upp och kallar på mig. Gemensamt söker vi igenom dikeskanten, där Far tyckte sig se fågeln flyga upp. Boet blir svårfunnet, men så småningom är det Far som finner det. Han lyfter försiktigt på det nedfallande gräset från en tuva och där ligger det. De sex grönbå äggen gnistrar som små smaragder, när den sneda

kvällssolen, liksom en spotlight, lägger sitt varma ljus över dem. Också boet är vackert. Konstfärdigt flätad av rottrådar, gräs och mossa. Varje strå ligger på exakt rätt plats. Något så vackert har jag aldrig sett förut!

På stående fot beslutar jag att följa boets vidare utveckling och till varje pris ta reda på, vilken fågel vi har att göra med.

Tjugo meter bort, på en späd videkvist sitter fågeln vi just skrämt från boet. Den varnar envist och intensivt och manar oss att snarast försvinna från platsen, vilket vi också gör. Det är fågeln från i går kväll. Den knubbiga och brokiga och som vi inte känner namnet på.

Efteråt, långt efteråt har jag förstått, att just här och nu föddes mitt ornitologiska intresse.

Intresset skulle komma att förstärkas den kommande sommaren, för att så småningom, tillsammans med jakt och fiske, bli en viktig del i min livsstil.

Det började med att tidigare nämnda Rune Olsson, trots brist på fågelhandböcker – Folke Rösjös ”Svenska Fåglar” kom först 1949 – lyckades bestämma vårt ”fynd” till buskskvätta.

Några dagar efter upptäckten av buskskvätteboet hittade Far och jag ett ormvråkbo, när vi var på väg till torvtäkten för att kontrollera, om den vända torven var torr nog att staplas. Boet innehöll 4 välartade, men rejält ilska ungar. Ilska i varje fall när jag kollade boet. Jag höll förstås också koll på buskskvätteboet, men till min stora ledsnad fann jag en dag boet utrivet och förstört. Kanske var det mina besök – om än så försiktiga – som gav traktens kråkar en vink om var boet fanns och tog för sig på det sätt som kråkor pläga. – Sorgligt var det i alla fall.

Ormvråksparet var mera lyckosamma. Alla 4 ungarna kom så småningom på vingarna. Den här sommaren skulle ge flera naturnära upplevelser. En kväll kom grannen Erik Mattsson med 8 fasanägg i en korg. Han hade vid dagens slätter demolerat ett fasanbo och frågade nu om vi hade någon ”liggsjuk” höna och om jag var

intresserad av att ta hand om eventuella kycklingar. Jag var förstås intresserad. Det var värre med att få tag på en ”liggsjuk” höna. Vi hade ingen, men mitt snabbbesök hos alla grannar i byn gav positivt resultat. Mor Elin hos närmaste grannen hade en lämplig höna, som raskt hämtades och lades på äggen i den iordningställda buren. Efter några dygns ruvande kläcktes äggen. Full pott blev det. Åtta pigga kycklingar och alltså inget rötägg.

Nu följde en arbetsam tid. Att bara åtta små dunbollar som dessa kan konsumera så mycket mat. Nästan hela dagarna gick åt att leta myrägg, larver och maskar. När det blev för besvärligt fick Mor rycka in med hårdkokta ägg. Men allt gick bra. Ända till den dagen då kullen och hönan skulle släppas fria, för att på egen hand lära sig att söka sin föda. Då försvann kycklingarna snabbt. En efter en, och efter 4 dagar var alla borta. En förtvivlad skrockande, lockande höna var det enda som fanns kvar. Hönans förtvivlan delades förstås av mig. Om blickar kunnat döda hade både gårdens katt liksom Sävstholmsträdets skatpar varit stendöda. Men tiden läker alla sår. Det ornitologiska intresset fortsatte och utvecklades. Jag anslöt till en grupp likasinnade. Alla äldre och alla män. Tillsammans gjorde vi exkursion i våra hemma-marker, där vi upptäckte nya arter och lärde delar av naturens under.

Mauritz Magnusson, t v och Karl-Axel Bohlin ringmärker en lärkfalk vid sjön Toften

Tidigt blev jag sammanförd med den tidens största ringmärkare av fåglar, brukstjänstemannen Mauritz Magnusson,

Hasselfors. Han blev i många stycken min mentor. Av honom fick jag lära mycket i samband med att jag ”legomärkte” för hans räkning, men framförallt öppnade han dörrarna för vidare kontakter med landets ledande ornitologer och naturvetare.

Att få göra inspelningar med Radiotjänsts Sture Palmér, som skulle bli till klassiska fågelskivor, liksom många radioprogram med Nils Dahlbäck, Sten Wahlström, Jan Lindblad och Nisse Linnman var ”kickar” som drev intresset framåt.

Men viktigaste kontakten var förstås den med mästaren själv – Erik Rosenberg. Samvaron med honom, vare sig det skedde på någon av Västernärkes stormyrar, vid Oset eller Kvismaren, eller hemma på den rökiga kammaren i Almby, kom att bli livsavgörande i naturanknutna frågor. – Så kunnig och så suverän, att förmedla kunskaper. Han var stor, förmodligen den störste.

Deltagandet vid bildandet av Västernärkes Naturvårdsförening inklusive det ständiga medlemsskapet i denna förening, liksom ständig gäst i landets mest exklusiva och högaktade fågelklubb ”Ornitologiska Klubben Örebro”, tillskapad av Erik Rosenberg, har gett rika och breda kontakt-tytor, mig till stor nytta och nöje.

Sten-Ove Pettersson vid Stenvägen, Hasselfors

Parallellt med det ornitologiska intresset, har livet igenom, lusten till jakt och fiske följt. – Och det har känts alldeles naturligt. Jag är glad att tillhöra den generation som kunnat förena dessa intressen. Det har vid många tillfällen gett positiva

synergieffekter och över huvudtaget gjort livet i skog och mark rikare. Det kan vara intressant att här notera, att när jag var med om att bilda Västernärkes Naturvårdsförening i början på 1950-talet, så var fler än hälften, jägare. Den tidens nyvaknande intresse för naturvård, miljö och fågelskådning är definitivt sprungen ur jägarnas led.

Uppenbarligen är gemenskapen inte så stor idag. Jägarna ser ofta fågelskådarna som obstinata velour-typer som lite ostrukturerat rör sig i markerna utrustade med kikare och artlista redo för kryssning. – Tveksam sysselsättning tycker många jägare.

Fågelskådarna, å andra sidan, ser jägarna som beväpnade macho-typer som det är klokast att hålla sig så långt borta ifrån, som möjligt.

I sanningens namn ska sägas att ovan beskrivningar inte alltid behöver gälla. Och tur är väl det. Min, vid det här laget långa erfarenhet, av båda dessa intressen visar att båda kan förenas.

Det är ju ändå i grunden samma mål vi arbetar mot – en välbalanserad, rikare natur.

Fiskgjusen landar i sitt bo vid sjön Teen.

Sten-Ove Pettersson, Hasselfors

1933 - 2018